

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Yttrande över betänkandet **Utbildning för elever i samhällsvård och fjärr- och distansundervisning (SOU 2012:76)**

Skolväsendets överklagandenämnd (ÖKN) vill lämna följande synpunkter på de områden som i betänkandet är av särskilt intresse för ÖKN.

Utbildningsdokument för placerade elever (avsnitt 3.5.3 och 3 kap. 5a § skollagen)

Utredningen föreslår att ett utbildningsdokument ska upprättas för elever som är placerade i hem för vård eller boende (HVB) eller familjehem. I förslaget framgår syftet med dokumentet samt vad det ska ta upp och innehålla. Dokumentet ska beskriva vilka eventuella stödinsatser som hemkommunen bedömer att eleven har behov av, utan att ange vilka insatser den nya skolhuvudmannen ska genomföra. ÖKN anser att det är bra att den nya skolhuvudmannen eller SiS från utbildningsdokumentet får en bakgrund till och vägledning om vilka insatser som behövs. ÖKN anser dock att bestämmelsen 3 kap. 5a § kring vad utbildningsdokumentet ska innehålla är alltför vag och generellt formulerad. På sid. 110 i utredningen finns en tydligare beskrivning av vad dokumentet ska innehålla och det vore en fördel om detta kunde utläsas direkt av författningstext. Enligt ÖKN:s uppfattning kan det vidare finnas en risk att utbildningsdokumentet i praktiken kommer att ersätta den utredning om elevers behov av särskilt stöd som det åligger den nya skolhuvudmannen att genomföra enligt 3 kap. 8 § skollagen. ÖKN anser därför att det på lämpligt sätt bör tydliggöras att utbildningsdokumentet inte kan ersätta den utredning som skyndsamt måste göras då det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 8 § skollagen).

Skolpliktiga barn som vistas vid hem för vård eller boende (HVB) ska få undervisning inom skolväsendet (avsnitt 4.5)

ÖKN ställer sig bakom utredningens förslag att elever i HVB i en annan kommun än den som ska svara för elevens utbildning har rätt att bli mottagna i en grundskola eller grundsärskola i den kommun där eleven vistas. I utredningen framhålls att barnens utbildning kommer att vara lika omsorgsfullt reglerad som för andra barn som omfattas av skolväsendet, t.ex. inskränks inte barnets rätt att gå i en fristående skola. Utredningen framhåller att en elev i HVB ska få gå i en skola i närheten av det hem eleven vistas i. Detta föranleder enligt ÖKN: s mening vissa frågor om förhållandet till bestämmelserna om skolplacering i grundskola och grundsärskola med offentlig huvudman (10 kap. 30 § och 11 kap. 29 § skollagen). Utredningen har inte närmare gått in på frågan om de nämnda bestämmelserna om

skolplacering även ska avse elever i HVB. Enligt ÖKN: s uppfattning bör placering av eleverna i HVB ske i enlighet med nu gällande bestämmelser med utgångspunkt från det HVB eleven vistas i för att inte vårdnadshavarnas möjligheter att välja skola för sina barn som vistas i ett HVB i en annan kommun ska bli sämre än för de vårdnadshavare som har sina barn boende hemma.

ÖKN noterar att besluten om mottagande av en elev från annan kommun enligt 10 kap. 25 § och 11 kap. 25 § får överklagas till ÖKN i enlighet med bestämmelsen i 28 kap. 12 § 4 skollagen.

Ick skolpliktiga unga som vistas vid HVB (avsnitt 4.6)

ÖKN ställer sig bakom förslagen om elevers rätt till mottagande i gymnasieskola och gymnasiesärskola i vistelsekommunen och hemkommunen för elever på HVB.

ÖKN noterar att beslut av en kommun eller enskild huvudman om behörighet och mottagande i första hand enligt 16 kap. 36 § eller mottagande enligt 17 kap. 14 § när det gäller utbildning i gymnasieskolan som utfomats för en grupp elever får överklagas till ÖKN.

Allmänt om distansundervisning

ÖKN instämmer i utredningens formulering av problemställningar vid distansundervisning såtillvida att skolans socialiserings- och värdegrundsuppdrag blir svårt att genomföra, att den garanterade undervisningstiden i stället blir egen tid för eleven, samt att frågan om skolans tillsynsansvar kan innebära problem i vissa fall då eleven inte fysiskt befinner sig på sin skola. ÖKN anser därför att det är bra att utredningen föreslår en reglering som tydliggör i vilka fall det är tillåtet med distansundervisning. Utredningen framhåller att distansundervisning endast bör vara tillåten i begränsad omfattning och att det är viktigt att villkoren att anordna distansundervisning regleras. ÖKN vill understryka att distansundervisning bör ges restriktivt och peka på risken för att de elever som erbjuds distansundervisning inte kommer kunna tillägna sig kunskaper och färdigheter som elever i den reguljära undervisningen får och att de kan komma att bli en grupp utanför den gemenskap som skolan utgör för eleverna i den reguljära undervisningen.

Särskilt stöd i form av distansundervisning till elever med medicinsk eller psykosocial problematik (avsnitt 7.10.4)

Utredningen föreslår att distansundervisning till elever med medicinsk eller psykosocial problematik ska kunna ges som särskilt stöd. Detta ska ingå i ett åtgärdsprogram och uppmärksammas, utredas, dokumenteras, följas upp och utvärderas enligt de bestämmelser om särskilt stöd som finns i 3 kap. skollagen.

Särskilt stöd för i form av distansundervisning till elever med medicinsk eller psykosocial problematik får bara ges om det finns särskilda skäl. Med särskilda skäl avses sådana elever som på grund av sin problematik inte kan följa reguljär undervisning. De särskilda skälen ska visas genom intyg från behandlande läkare eller psykoterapeut. Beslutet om åtgärdsprogram kan överklagas till ÖKN som kan upphäva eller fastställa programmet.

ÖKN kan konstatera att det är fråga om en mycket ingripande åtgärd för en elev. Eleven riskerar att hamna utanför gemenskapen i skolan och riskerar vidare att inte få tillägna sig allt

som de andra eleverna får. Det måste i lagens förarbeten tydligt framgå hur de särskilda skälen ska bedömas. ÖKN saknar ett utförligare resonemang kring detta i utredningen. Det kan inte alltid räcka med att det finns ett intyg från en behandlande läkare eller psykoterapeut. Tydliga krav måste ställas på vad intyget ska innehålla. I vissa fall kanske det krävs ett intyg från en extern specialist inom området. I andra fall kan frågetecken uppkomma om det räcker med ett intyg från en psykoterapeut eller om det krävs att en medicinsk bedömning också görs.

ÖKN ser vidare problem med förslaget att distansundervisningen i fråga ska utformas som ett särskilt stöd i ett åtgärdsprogram. Nämnden anser att fokus på ett olyckligt sätt flyttas från det huvudsakliga målet med särskilt stöd, nämligen att uppnå kunskapskraven, till frågan om eleven överhuvudtaget kan delta i den reguljära undervisningen eller inte. Även den målsättning som utredningen ställt upp för de aktuella eleverna – att så snart som möjligt återvända till den ordinarie undervisningen – och formuleringen att rektor i ett åtgärdsprogram även ska ange om särskilt stöd i övrigt ska ges eleven för att klara av distansundervisningen, tyder på att åtgärdens fokus inte främst synes vara att eleven ska nå de aktuella kunskapskraven. ÖKN anser att ett beslut om distansundervisning till elever med medicinsk eller psykosocial problematik, i likhet med t.ex. åtgärden att placera en elev i särskild undervisningsgrupp, ska vara ett särskilt beslut som fattas av rektor i samband med ett beslut om åtgärdsprogram (jfr. prop. 2009/10:165 s. 293).

Enligt utredningens förslag ska rektor vid beslut om distansundervisning som särskilt stöd också ta vårdnadshavarens inställning till åtgärden och förmåga att stötta eleven i beaktande. Ett skriftligt samtycke av vårdnadshavarna krävs för att anordna distansundervisning i en omyndig elevs hem. Elevens inställning är också mycket viktig. ÖKN anser att det bör framgå av författningstexten att även en elev som fyllt 16 år måste medge att undervisningen får anordnas i elevens hem (5 a kap. 6 § skolförordningen). ÖKN vill i sammanhanget uttrycka en farhåga att utredningens förslag i praktiken innebär att en del av skolans tillsynsansvar och ansvar för att utbilda eleverna riskerar att åläggas vårdnadshavarna.

Utredningens förslag att distansundervisning som särskilt stöd ska vara ett sista återstående alternativ, när alla andra möjligheter att ge eleven undervisning i skolans lokaler har uttömts innebär att nu gällande bestämmelse i 3 kap. 12 § skollagen om anpassad studiegång inte längre är den sista formen av särskilt stöd som skolan kan erbjuda. ÖKN anser att det av författningsförslaget tydligare bör framgå att distansundervisning till elever med medicinsk eller psykosocial problematik är det sista återstående alternativet, exempelvis genom att placera den aktuella bestämmelsen efter 3 kap. 12 § skollagen.

Överklagandenämnden saknar i utredningen en analys av hur särskilt stöd i form av distansundervisning förhåller sig till bestämmelserna i 24 kap. 17 och 20-21 § § skollagen om särskild undervisning i hemmet eller på annan lämplig plats. Även om de olika formerna av undervisning har olika huvudsyften så kan det enligt ÖKN:s mening uppfattas som att regler finns på två ställen i skollagen beträffande delvis samma problematik. Den medicinska eller sociala problematik som utgör särskilda skäl för särskilt stöd i form av distansundervisning kan samtidigt utgöra sådan sjukdom eller liknande skäl varom stadgas i 24 kap. 17 § skollagen.

ÖKN konstaterar avslutningsvis att utredningen inte föreslagit något tillägg till bestämmelserna i 28 kap. skollagen om överklagande till ÖKN. Det framgår av författningsförslaget att beslut om distansundervisning på grund av medicinsk eller psykosocial problematik ska fattas genom ett åtgärdsprogram. ÖKN anser dock att beslut om distansundervisning har en extraordinär karaktär av särskilt stöd i likhet med beslut om

särskilt stöd i särskild undervisningsgrupp (3 kap. 11 § skollagen) och anpassad studiegång (3 kap. 12 § skollagen) och att distansundervisningen därför ska vara ett särskilt beslut av rektor i samband med beslut om åtgärdsprogram. De två sistnämnda stödformerna är utpekade som överklagbara enligt 28 kap. 16 § 2 och 3. ÖKN anser att det blir konsekvent om beslut om ifrågavarande distansundervisning på samma sätt som de andra särskilda stödformerna anges som överklagbart under en egen punkt i paragrafen.

Konsekvensutredning

ÖKN kan konstatera att förslaget om distansundervisning som särskilt stöd och förslagen om rätten för elever i HVB i grundskola, grundsärskola och gymnasieskola att bli mottagna i annan kommun är överklagbara till ÖKN. Detta kommer att påverka ÖKN: s ärendemängd.

Som ovan

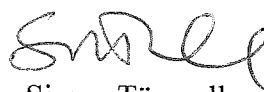
Barbro Molander

Ordförande i nämnden

Åsa Lindbäck

Föredragande

Simon Törnvall

Föredragande